

Razvoj metodologije priprave Čete za zveze za bojevanje na združeni taktični ravni

The development of a methodology for a signals company's operation at the joint tactical level

Povzetek

Četo za zveze (ČZV) na združeni taktični ravni uvrščamo med sile za podporo poveljevanja. Namenjena je podpori neprekinjenega vodenja, poveljevanja in izvajanja kontrole na bojišču. ČZV skladno s poslanstvom med operativnim ciklom z modulom podpira še bataljonsko bojno skupino (BBSK). Za doseganje ciljev sil Slovenske vojske in skladno z zahtevami sodobnega bojišča 21. stoletja je pomembna uporaba ustrezne metodologije usposabljanja/urjenja, ki enoto podpira pri doseganju končne operativne zmogljivosti in pripravljenosti v vseh oblikah, še posebno v bojnem delovanju Slovenske vojske. Metodologija je izbrana tako, da obsega že naučena individualna specialistična znanja, ki jih združuje v kolektivnem usposabljanju/urjenju, da oblikuje uspešen ustvarjalni tim – četo za zagotavljanje podpore poveljevanja in kontrole v nacionalnem in mednarodnem okolju.

Ključne besede: Četa za zveze, podpora poveljevanja in kontrole, specialistično kolektivno usposabljanje/urjenje, usposabljanje Čete za zveze.

Abstract

One of the key activities of quality and successful support for the management of the organizational units of the Slovenian Armed Forces through the process of command and control is the operation of the signals branch and the IT service. Quality planning and preparation (individual and collective education and training) of the signals company contribute to the unit's cohesive ability to carry out its basic mission. A trained signals company ensures optimal support to command and control in the area of responsibility of a brigade or a battalion battle group, and thus to the overall synchronization on the battlefield. The use of an appropriate education and training methodology, which supports the unit in achieving its final operational capability and preparedness, especially during SAF combat operations, is important for achieving the objectives of the Slovenian Armed Forces in accordance with the requirements of the modern 21st century battlefield. The methodology must include the already acquired individual specialist knowledge, combined with collective education and training to form a successful and creative team – a company which provides command and control support in the national and international environment.

Key words: *signals company, support to command and control, specialist collective education and training, signals company training.*

1 Uvod

Tako kot vse bojne enote Slovenske vojske se tudi Četa za zveze usposablja in uri, da bi povečala pripravljenost. Da bi dosegli ustrezno raven usposobljenosti pripadnikov čete, potrebujemo dobro načrtovanje, dovolj sredstev in specialistični kader. Usposabljanje predstavlja pomemben del določevanja zmogljivosti enote združenega delovanja po metodologiji DOTMPLFI (doktrina, organiziranost, usposobljenost, oprema, kader, voditeljstvo, infrastruktura, povezljivost). Četa za zveze v Rodovskem bataljonu podpira enote na združeni taktični ravni. Ob formiranju bataljonske bojne skupine (BBSk) je nepogrešljiv del za podporo pri vodenju, poveljevanju in izvajanju kontrole poveljstva BBSk nad manevrskimi četami. Četa za zveze za doseg svojih ciljev (končnih operativnih zmogljivosti – KOZ) izvaja individualna splošna in specialistična kolektivna usposabljanja. Kolektivno specialistično usposabljanje ji daje znanje in izkušnje, da se ob doseganju končne operativne zmogljivosti vključuje v usposabljanje/urjenje poveljstva brigade ali poveljstva bataljonske bojne skupine.

V prispevku na podlagi naučenih lekcij iz izkušenj in na primeru priprav Čete za zveze za zagotavljanje in vzdrževanje modula zvez za podporo BBSk podajam:

- analizo trenutnega načina specialističnega individualnega in kolektivnega usposabljanja čete ter
- predlog priprave metodološkega okvira kolektivnega usposabljanja/urjenja čete za vzpostavitev modula, ki podpira združeno taktično raven, brigade in bataljonske bojne skupine na bojišču.

2 Delovanje Čete za zveze ter metodologija izvajanja specialističnega individualnega in kolektivnega usposabljanja

Eden izmed ključnih pogojev za učinkovito delovanje vsake enote je, da podrejeni izpolnjujejo ukaze nadrejenih in sledijo načrtom skladno s poslanstvom enote. V ČZV se izvajajo vse oblike izobraževanja in usposabljanja, od individualnega do kolektivnega in od splošnega do specialističnega.

2.1 Načrtovanje delovanja Čete za zveze

Za vsako uspešno usposabljanje potrebujemo dober načrt. V Četi za zveze se usposabljanje načrtuje za leto vnaprej. Njena podlaga je poslovno načrtovanje, ki se v Slovenski vojski pojavlja v dveletnem ciklu. Poslovno načrtovanje izhaja iz srednjeročnega obrambnega plana (SOPR) v RS, ki se izvaja vsakih pet let.

Poveljnik Čete za zveze potrdi poveljniku Rodovskega bataljona (RB) razumevanje poslovnega načrta za prihajajoče leto. Tako poveljnik čete začne načrtovati usposabljanje

svoje enote. Prvi dokument, ki ga pripravi, je seznam bistvenih nalog (SBN) in koncept usposabljanja ČZV za prihajajoče leto. Podlaga za izdelavo tega dokumenta so:

- ukaz za delo v nadrejeni enoti,
- načrt virov nadrejene enote,
- program dela nadrejene enote in
- drugi dokumenti načrtovanja dela nadrejene enote.

Skladno z namero in temi dokumenti se določijo poslanstvo, seznam bistvenih nalog in koncept usposabljanja za prihajajoče leto.

Ker je ČZV vključena v hierarhično sestavo Slovenske vojske, se skupne naloge dotaknejo prav vseh zaposlenih na vseh ravneh. Četa skladno z načrti zagotavlja pripadnike za operacije kriznega odzivanja, druge dejavnosti SV, ki so pomembne za obrambno politiko, nacionalno varnost države (sodelovanje s Policijo, takojšnje odzivne sile, zaščita in reševanje (Civilna zaščita), iskanje in reševanje (Gorska reševalna služba), vojaška pomoč in obnove) ter izpolnjuje mednarodne pogodbe oziroma potrebe zavezništva (EUBG idr.).

Te bistvene naloge, ki jih delimo na kolektivne naloge, so del postopkov, ki vplivajo na delovanje ČZV.

2.2 Načrtovanje usposabljanja Čete za zveze

V nadaljevanju so predstavljene specialistične kolektivne naloge, ki jih enota opravlja med usposabljanjem/urjenjem za doseganje operativne zmogljivosti na bojišču združene taktične ravni:

- VZV-01 Izvajanje postopka sprejemanja in prenosa odločitve,
- VZV-02 Vzpostavitev relejnih zvez,
- VZV-03 Vzpostavitev/vzdrževanje notranjih žičnih zvez,
- VZV-04 Vzpostavitev radijskih zvez,
- VZV-05 Vzpostavitev retranslacijske postaje,
- VZV-06 Vzdrževanje komunikacijsko-informacijske opreme,
- VZV-07 Vzpostavitev informacijske podpore,
- VZV-08 Vzpostavitev satelitskih zvez,
- VZV-09 Postopki zaščite komunikacijsko-informacijskega sistema (Mihačič, 2020).

Dodane so še nekatere, ki podpirajo bistvene naloge za doseganje poslanstva ČZV:

- samostojna postavitve centra za komunikacijsko-informacijske sisteme (KIS) na združeni taktični ravni,
- zaznavanje motenj in težav v stacionarnih ter premestljivih omrežjih KIS SV,
- odpravljanje incidentov in napak na KIS v območju odgovornosti BR,

- varovanje opreme KIS občutljive vrednosti in ustrezne stopnje tajnosti,
- zagotavljanje zahtevane zmogljivosti za zaščito in reševanje,
- zagotavljanje pomoči ob naravnih in drugih nesrečah.

Da lahko poveljnik ČZV primerno pripravi koncept usposabljanja, je treba:

- razumeti poslovni načrt,
- poznati želeno končno stanje enote (pripravljenost za izvajanje poslanstva za operacijo),
- poznati ključne naloge,
- poznati zmogljivosti ČZV,
- poznati temeljna izhodišča za organizacijo usposabljanja in usklajen načrt z nadrejeno enoto.

2.3 Metode kot načini preišljenega načrtnega delovanja

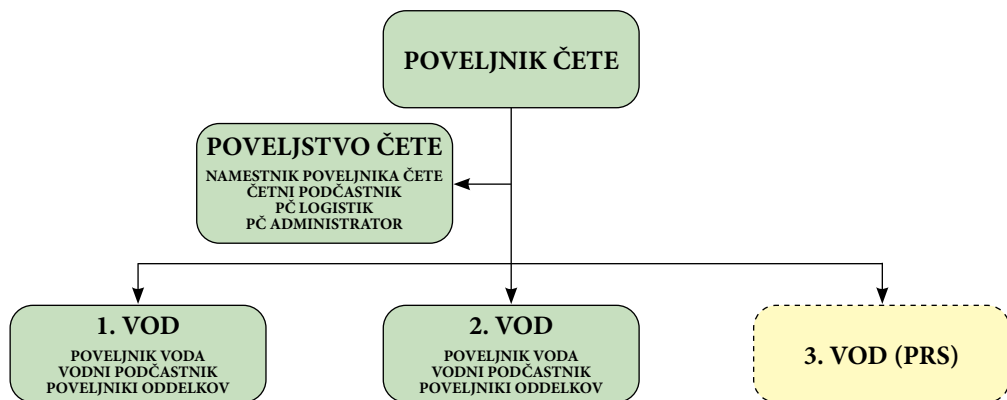
Po splošnem pojmovanju so metode načini preišljenega načrtnega delovanja, ki je usmerjeno k doseganju postavljenega cilja. Če jih prenesemo na vzgojno- izobraževalno področje, torej na vojaško usposabljanje in urjenje, gre za preišljeno, vnaprej pripravljeno, namerno in načrtno, k ciljem usmerjeno delovanje učiteljev, inštruktorjev in vadbencev. (Kramar in Cugmas, 2019, str. 108.)

Če želimo prenašati novo znanje, lahko za razumevanje snovi uporabimo različne metode, kot so metoda razlage, pogovora, razprave, predavanja ter metoda prikazovanja in demonstracije.

Te metode običajno uporabljamo pri usposabljanju/urjenju v ČZV, zlasti pri popolnjenju enote z novimi pripadniki, sredstvi in sistemi. Če želimo razumeti uporabljeno metodologijo usposabljanja v ČZV, izhajamo iz organizacijske sestave. Četa za zveze, ki ji poveljuje poveljnik (PČZV), je sestavljena iz poveljstva in treh vodov. V prvem in drugem vodu so pripadniki stalne sestave, tretji vod pa se popolnjuje s pripadniki prostovoljne rezerve. Znotraj vsakega voda delujeta dva radijska oddelka, oddelek dostopnih vozlišč, oddelek informatikov in satelitski oddelek. Sestava čete je prikazana na sliki 1.

Trenutna metodologija usposabljanja/urjenja v ČZV poteka skladno z načrti dela, ki jih pripravi poveljnik čete. Za razumevanje bodisi nove snovi ali snovi, ki jo pripadniki ponavljajo, so večinoma vključene že poznane metode oziroma tiste metode, ki so glede na tematiko najprimernejše. Dosedanje poznane metode veljajo predvsem za specialistična individualna in kolektivna usposabljanja, ki pa nam ne dajo najboljšega približka usposabljanja za pripravo na bojne razmere. Za boljši približek tem razmeram je bistveno sodelovanje na nacionalnih in mednarodnih vojaških vajah. Pri tem je Slovenska vojska močno odvisna od finančnih virov. Vojaške vaje so običajno vnaprej načrtovane in potekajo dlje časa. Pri tem pa pripadnike zaradi daljšega trajanja vaj težje motiviramo.

Slika 1: Sestava ČZV na združeni taktični ravni (vir: avtor, 2021)

3 Analiza metodologije usposabljanja v Četi za zveze

S pomočjo ankete o individualni in kolektivni specialistični usposobljenosti pripadnikov ČZV v podpori PINK na združeni taktični ravni, ki sem jo opravil med pripadniki ČZV, sem želel ugotoviti, ali so dosegli ustrezno raven usposobljenosti (znanja, veščin), s katero lahko podpirajo enote na področju poveljevanja in kontrole na združeni taktični ravni. Opravljena je bila analiza razumevanja normativnih aktov, uporabljenih metod in individualno oziroma kolektivno usposabljanje ČZV.

S kvantitativno metodo je bila med pripadniki ČZV v rodovskih bataljonih opravljena anketa z naslovom »Individualna in kolektivna specialistična usposabljanja/urjenja pripadnikov ČZV v podpori PINK na združeni taktični ravni«. Ciljna skupina so bili vojaški uslužbenci, vojaki, podčastniki in častniki v ČZV. Z anketo sem se želel približati dejanskemu številu anketirancev v četah, ki delujeta v rodovskih bataljonih vzhod in zahod. Zaradi razglašene epidemije, varovanja južne državne meje (nezakoniti prehodi – migracije), MOM in službenih odsotnosti pripadnikov je bilo to neizvedljivo. Na anketo se je odzvalo 51 pripadnikov ČZV. Glede na odziv in glede na to, da sprejemam možnost stopnje napake $\pm 10\%$, ta vzorec zadošča za reprezentativnost rezultatov. Vzorec anketirancev je predstavljen v razpredelnici 1.

Razpredelnica 1: Vzorec anketirancev (vir: avtor, 2021)

Čin	Vojak	Podčastnik	Častnik	Vojaški uslužbenci
Št. anketirancev	29	17	5	/
Starost	do 25 let	od 26 do 40 let	od 41 do 55 let	več kot 56 let
Št. anketirancev	/	27	24	/
Izobrazba	Srednja	Višja	Visoka	Več
Št. anketirancev	36	5	10	/
Delovna doba	0 do 5 let	5 do 10 let	10 do 20 let	20 do 30 let
Št. anketirancev	1	2	40	8

Anketa je bila sestavljena iz 27 podrobnih vprašanj. Raziskovalni del je bil razdeljen na tri temeljna raziskovalna vprašanja:

- Raziskovalno vprašanje št. 1 (RV1):
»Ali so normativni akti na področju kolektivnega specialističnega usposabljanja pripravljene tako, da v celoti podpirajo izvajanje poslanstva Čete za zveze?«
- Raziskovalno vprašanje št. 2 (RV2):
»Kako se trenutna oblika usposabljanja kaže na poslanstvu Čete za zveze?«
- Raziskovalno vprašanje št. 3 (RV3):
»Ali je trenutno uporabljena metodologija kolektivnega usposabljanja in urjenja zadostna za izvajanje poslanstva Čete za zveze v boju?«

Analitični del ankete z rezultati po učnih vprašanjih je prikazan v nadaljevanju.

Slika 2: Rezultati ankete po učnih vprašanjih (vir: avtor, 2021)

Glede na raziskovalno vprašanje številka 1 slika 2 prikazuje, da je od skupno 51 anketirancev, ki so odgovarjali na 12 vprašanj na področju poznavanja normativnih aktov na področju ČZV (skupno 612 odgovorov), **60,3 %** odgovorilo, da dobro poznajo akte, **27,1 %** anketirancev jih pozna le delno, **12,6 %** pa normativnih aktov ne pozna.

Glede na raziskovalno vprašanje številka 2 slika 2 prikazuje, da je od skupno 51 anketirancev, ki so odgovarjali na šest vprašanj oziroma trditev na področju specialističnega usposabljanja v ČZV (skupno 306 odgovorov), **46,7 %** odgovorilo, da so v vojaški karieri dobili dovolj specialističnega znanja na področju zvez in informatike ter da imajo dovolj znanja, da lahko samostojno delujejo v nacionalnem in mednarodnem okolju. **36,9 %** meni, da so to znanje prejeli le delno, **16,4 %** pa, da so dobili premalo specialističnega znanja.

Raziskovalno vprašanje številka 3 je razdeljeno na dva dela in je v obeh primerih vezano na uporabljene metode oziroma načine usposabljanja v ČZV. Glede na prvi del raziskovalnega vprašanja številka 3 slika 2 prikazuje, da je od skupno 51 anketirancev, ki so odgovarjali na sedem vprašanj na področju uporabljenih metod oziroma načinov usposabljanja v ČZV (skupno 357 odgovorov), **28,9 %** odgovorilo, da so uporabljene metode ustrezne za pridobitev dovolj visoke ravni znanja za opravljanje njihovega dela. **48,5 %** je le delno zadovoljnih z uporabljenimi metodami, **22,6 %** pa jih meni, da uporabljene metode niso dovolj dobre za pridobitev ustrezne ravni specialističnega znanja. Glede na drugi del raziskovalnega vprašanja številka 3 slika 2 prikazuje, da je od skupno 51 anketirancev, ki so odgovarjali na dve vprašanji na področju trenutnih uporabljenih metod (e-učilnica, individualne in kolektivne veščine, vaje idr.) in samoocenitve k pripravljenosti za delovanje enote (skupno 102 odgovora), **18,6 %** odgovorilo, da so uporabljene metode odlične in zato je njihov delež k pripravljenosti enote prav tako odličen. **73,5 %** jih meni, da so uporabljene metode in njihov prispevek dober, **7,9 %** pa, da so metode slabe in je zato njihov prispevek k delovanju enote nezadosten.

V nadaljevanju je prikazana podrobnejša analiza z oceno uporabljene metodologije usposabljanja za doseganje ustrezne usposobljenosti ČZV pri samostojnem delu oziroma pri sodelovanju s koalicijskimi silami v različnih oblikah delovanja znotraj Evrope.

Za vsako enoto v Slovenski vojski je usposabljanje/urjenje ključnega pomena, če želi doseči operativne zmogljivosti in tako prispevati k uresničevanju ciljev sil. Iz analize o individualnih in kolektivnih specialističnih usposabljanjih/urjenjih pripadnikov ČZV v podpori PINK na združeni taktični ravni je jasno, da pripadniki kar dobro poznajo normativne akte in imajo ustrezno raven znanja na področju zvez in informatike. Trdijo, da bi lahko bila metodologija usposabljanja, ki jo uporabljajo za pridobitev specialističnega znanja, nekoliko boljša.

V prvem raziskovalnem vprašanju sem se osredotočil na poznavanje normativnih aktov v ČZV. Postavljenih 12 vprašanj se je nanašalo na poznavanje poslovnega načrtovanja, letnega in mesečnega načrtovanja v četi, seznam bistvenih nalog, poslanstvo čete ter dokumente, povezane z individualnimi in kolektivnimi specialističnimi usposabljanji/urjenji. Zadnji sklop teh vprašanj je bil povezan z dostopom do literature in e-učilnic.

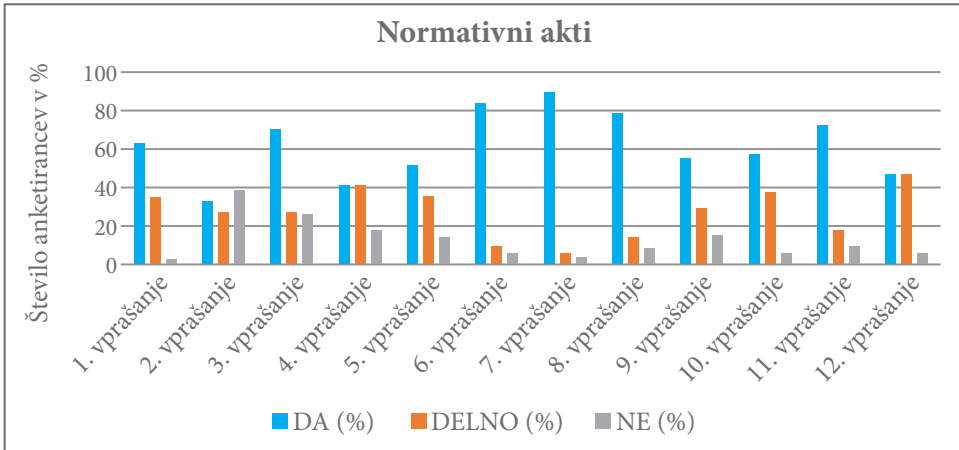
Analiza vprašanj je prikazana na sliki 3.

Iz grafa je jasno, da pripadniki bolje poznajo taktične dokumente in naloge čete kakor dokumente na operativni in strateški ravni, kar se nanaša na šesto, sedmo in osmo vprašanje. To je pričakovano, saj vsi v ČZV delujejo na združeni taktični ravni.

Prav tako je bilo pričakovano, da častniški kader pozna normativne akte najbolje, kar se je v anketi tudi potrdilo. Za podčastniški kader lahko rečemo, da pozna normativne akte na področju usposabljanja/urjenja, vendar ne v celoti. Ne glede na starostno skupino poznajo podčastniki nekatere akte le delno, nekateri jih ne poznajo oziroma zanje še niso slišali. Pri vojakih je poznavanje aktov nekoliko slabše kot pri podčastnikih, kar je razumljivo. Zanimivo je, da nekateri vojaki, predvsem v starejši starostni skupini, prav

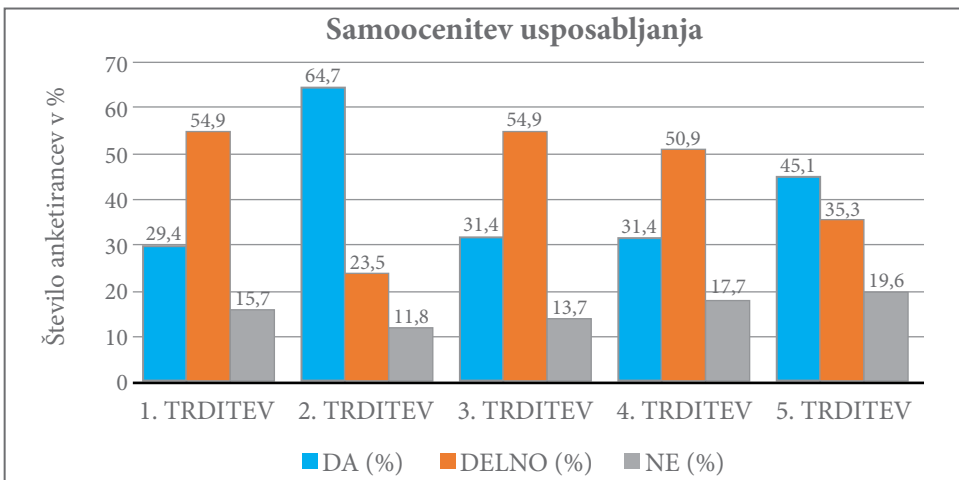
dobro poznajo omenjene akte. Mogoče to niti ni tako presenetljivo, saj so to vojaki, ki so specialisti že dlje časa in so se v karieri srečevali tudi s temi akti.

Slika 3: Rezultati prvega raziskovalnega vprašanja glede poznavanja normativnih aktov (vir: avtor, 2021)

V drugem raziskovalnem vprašanju sem se osredotočil na usposabljanje/urjenje v četi. Trditve (razen zadnje) so bile postavljene tako, da so se pripadniki ocenili sami, glede na kompetence in pridobljeno vojaško evidenčno dolžnost (VED). V sklopu je bilo pet trditev, ki so se nanašale na ocenitev pridobljenega specialističnega individualnega in kolektivnega znanja v njihovi karieri. Zadnje, šesto vprašanje, pri katerem ni šlo za samoocenitev pripadnika, je bilo navezano na morebitno delo oziroma opravljanje nalog vezista na mednarodni misiji. Analizo trditev prikazuje slika 4.

Slika 4: Rezultati drugega raziskovalnega vprašanja glede samoocenitve usposabljanja anketirancev (vir: avtor, 2021)

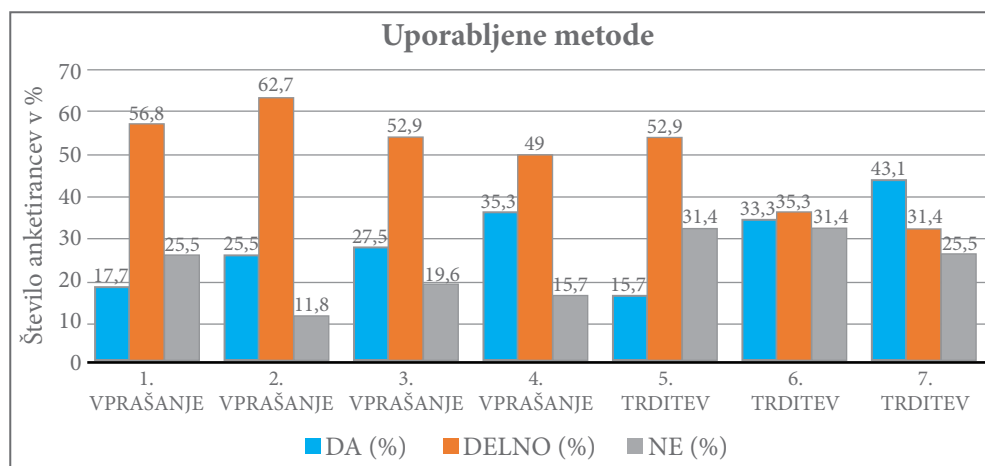

Slika 4 prikazuje, da so pripadniki ČZV v preteklosti pridobili precej specialističnega znanja, tako individualnega kot kolektivnega. Res je, da je v povprečju delež tistih, ki so le delno prejeli to znanje, največji. Če delež združimo s skupino tistih, ki se jim zdi, da so prejeli dovolj znanja, vidimo, da je to več kot tri četrtine vseh anketirancev. V sklepu potrdim, da imajo pripadniki ČZV zadovoljivo raven tako individualnega kot kolektivnega specialističnega znanja.

Pričakovano je bilo, da so pripadniki pridobili največ specialističnega znanja v matični enoti, torej v ČZV, kar nam predstavlja druga trditev v grafu. Prav tako ni presenečenje peta trditev, da jih največ meni, da nima dovolj znanja za delo v mednarodnem okolju. To je lahko posledica slabega znanja angleškega jezika ali dejstva, da v svoji vojaški karieri še nikoli niso bili na dolžnostih v mednarodnem okolju. Odgovor na to dobimo z zadnjim postavljenim vprašanjem v tem raziskovalnem sklopu. Delež anketiranih, ki še sploh niso sodelovali na mednarodnih vajah ali v MOM, je enak kot pri peti trditvi z vrednostjo 19,6 %. Skleпам, da ti pripadniki ne želijo sodelovati v takem okolju zaradi slabega znanja angleškega znanja ali zaradi drugih socialnih dejavnikov (daljša odsotnost od doma, zdravstveno stanje, stanje v družini, mlajši otroci).

V tretjem raziskovalnem vprašanju sem se osredotočil na uporabljene metode pri specialističnem usposabljanju/urjenju v ČZV. V anketi je bilo na tem področju postavljenih šest vprašanj in tri trditve. Prvih sedem vprašanj oziroma trditev (štiri vprašanja in tri trditve) se je nanašalo na oceno trenutnih izbranih metod dela in na poizvedbo o želji po razširjenosti vaj. Zadnji dve vprašanji sta bili postavljeni tako, da so pripadniki ocenjevali uporabljene metode pri usposabljanju in ocenili lastni delež k pripravljenosti delovanja čete. Analizo vprašanj in trditev tega raziskovalnega vprašanja prikazuje slika 5.

Slika 5: Rezultati tretjega raziskovalnega vprašanja glede primernosti uporabljenih metod (vir: avtor, 2021)

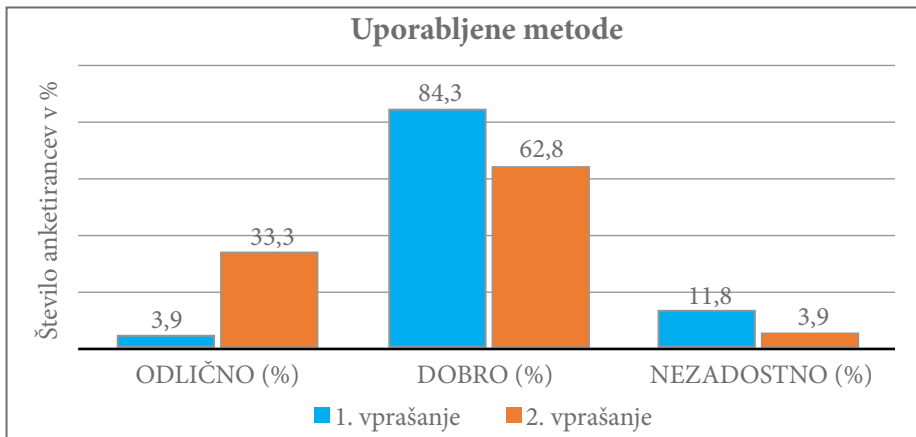

Iz prvih štirih vprašanj na sliki 5 je jasno, da pripadniki ČZV delno podpirajo trenutni način usposabljanja. To nam potrди peta trditev, saj anketirani menijo, da bi v celoti

prenovili metodologijo usposabljanja in dali večji poudarek na usposabljanje za bojno delovanje. Peto trditev lahko naprej povežemo še s šesto in sedmo trditvijo, pri katerih želijo pripadniki imeti več vaj v nacionalnem in mednarodnem okolju. Nekaj je tudi takih, ki menijo, da je trenutno uporabljena metodologija dobra, in je ne bi spreminjali. Prav tako ocenjujem, da je trenutno število vaj področja roda zvez in službe informatike za vzdrževanje usposobljenosti ČZV zadostno.

V raziskovalnem vprašanju tri sta bili postavljeni še zadnji dve vprašanji. Analiza je prikazana na sliki 6.

Slika 6: Rezultati tretjega raziskovalnega vprašanja glede ocene uporabljenih metod (vir: avtor, 2021)

Iz zadnjih dveh vprašanj tega raziskovalnega sklopa je jasno, da je trenutno uporabljena metodologija usposabljanja/urjenja sicer dobra, vendar bi lahko bila glede na prvi del tega raziskovalnega vprašanja (primernost uporabljenih metod) boljša. Prav tako pripadniki ČZV ocenjujejo, da je njihov delež k pripravljenosti za delovanje enote zelo dober, če ne celo odličen.

V naslednjem poglavju je predstavljen predlog usposabljanja/urjenja ČZV za doseganje višje operativne pripravljenosti za bojno delovanje na združeni taktični ravni. Opisani so splošni in posebni cilji usposabljanja, zahteve in načela usposabljanja ter načrtovanje, priprave, vodenje in izvajanje usposabljanja. V sklepu je prikazan model metodologije ČZV za bojevanje.

4 Razvoj metodologije priprave Čete za zveze za bojevanje na združeni taktični ravni

Model metodologije je podoben temu, ki je v SV že znan. Kljub temu obstajajo nekatere posebnosti, saj z delno spremenjeno metodologijo izboljšujemo usposabljanje in prispevamo k povečevanju pripravljenosti nacionalnih sil pri povečevanju vojne sestave vojske in bojnem delovanju ČZV.

Pri načrtovanju in izvedbi usposabljanja/urjenja v ČZV izhajam iz teh predpostavk:

- ČZV je dosegla začetne operativne zmogljivosti (kadrovsko in materialno je popolnjena več kot 90 %).
- Določeni so splošni in posebni cilji usposabljanja.
- Določene so zahteve in načela usposabljanja v svojevrstnem okolju bojišča.
- Zagotovljen je čas za načrtovanje, priprave, vodenje in izvajanje usposabljanja v razmerah, kot ga definira bojišče.

4.1 Splošni in posebni cilji usposabljanja

Pri doseganju splošnih ciljev usposabljanja se posamezniki, oddelki in vodi z usposabljanjem v ČZV čim bolj približajo razmeram za izvajanje bojnih nalog, najprej individualno, šele nato je treba poudariti skupinsko specialistično usposabljanje. To prispeva k uigranosti tima in izboljšani sinhronizaciji dela po vnaprej predpisanih postopkih. Zadnje izvaja oddelek ali vod samostojno, še boljše je, da usposabljanje izvedejo v sklopu vaj v sestavi katere druge enote (npr. bataljonske bojne skupine).

Splošne cilje, pri čemer posameznik dobi osnovno vojaško znanje, dosežemo tako, da:

- ga seznanimo in usposobimo s postrojitenimi pravili,
- ga seznanimo in usposobimo z ravnanjem z opremo in orožjem,
- ga usposobimo s taktičnimi postopki in načini preživetja v naravi.

Posebne cilje, pri čemer posameznika nadgradimo z znanjem, dosežemo tako, da:

- povečamo ustrezno stopnjo motiviranosti in discipliniranosti za bojevanje;
- izvedemo psihološko pripravo za delovanje pod bojnim stresom;
- ga pripravimo na okolje (kultura, religija, navade, prebivalstvo) bojišča;
- izboljšamo ravnanje z orožjem na osebni zadolžitvi;
- povečamo ustrezno moč, vzdržljivost, vztrajnost in gibčnost pri opravljanju nalog;
- povečamo stopnjo borilnih veščin pri izvajanju samoobrambe in drugih borilnih tehnik v bližinskem boju;
- ga pripravimo na poznavanje postopkov ob najdbi improviziranih minskoeksplozivnih sredstev;
- ga pripravimo na vožnjo s terenskimi vozili v težjih terenskih razmerah;
- ga pripravimo na ravnanje z minami usmerjenega delovanja in ročnimi bombami,
- ga usposobimo za dajanje prve pomoči pri odrgninah, odtrganinah, prestrelinah, pikih žuželk, diareji, povišani temperaturi, napadih parazitov in drugih oblikah boleznih;
- ga pripravimo na obrambo pred morebitnim JRKB-, artilerijskim ali zračnim napadom;
- ga seznanimo z ukrepi ob kibernetnem in elektronskem bojevanju.

S temi posebnimi cilji se vsakemu posamezniku povečata samodisciplina in pogum. Bolje se znajde v okolju, pridobi samozavest in lažje premaguje stresne situacije. S pridobljenim znanjem deluje samostojno in mu ni težko pomagati drugim, biti voden ali voditi druge, kar pomembno prispeva k profesionalnosti in tovarištvu.

4.2 Zahteve in načela usposabljanja

Pri organiziranju in izvedbi usposabljanja je cilj poveljnika čete doseči zahtevano usposobljenost/izurjenost, ki je opredeljena v ciljnih usposabljanja. Pri splošnih zahtevah in načelih je za učinkovito in uspešno usposabljanje/urjenje treba:

- Upoštevati in uporabljati vsa pedagoško-andragoška ter didaktična spoznanja, zlasti različna načela, kot so načela nazornosti, postopnosti, aktivnosti in odgovornosti vseh udeležencev usposabljanja, usklajenosti splošne in specialistične usposobljenosti ter princip sodobnosti usposabljanja.
- Upoštevati vse praktične postopke, za katere je potreben avtomatizem v izvajanju, ter jih uriti tako dolgo, da je dosežen predpisan standard.
- Zagotavljati primerno motivacijo udeležencev pri usposabljanju, tako da bo dosežen kar najboljši izkoristek časa in materialnih sredstev.
- Spremljati in evidentirati vse koristne predloge udeležencev usposabljanja, ki lahko prispevajo k boljši usposobljenosti in bojni pripravljenosti.
- Sprotno preverjati in ocenjevati usposobljenost posameznika, posadke, oddelka, voda, čete in sproti za odpravo morebitnih pomanjkljivosti.
- Med usposabljanjem izvajati vse predpisane varnostne ukrepe za preprečitev nastanka izrednih dogodkov (poškodbe pripadnikov in občutljive tehnike).

Pri usposabljanju/urjenju je treba upoštevati še posebne zahteve in načela:

- Posamezniki in enote so usposobljeni delovati v bojnih situacijah, za katere se predvideva, da niso samo kinetične, temveč so različne taktične naloge in postopki v dinamičnih nekinetičnih bojnih razmerah.
- Usposabljanje/urjenje je čim bolj realistično. Med urjenjem čim bolj ponazarjamo situacije, v katerih bi se vojak in enote lahko znašli v resničnih bojnih razmerah (izvajati napad na CKIS, demonstracije pred CKIS, delovanje ostrostrelca na CKIS, delovanje diverzantov na CKIS, artilerijski ali zračni napad na CKIS, napad na CKIS z JRKBO, letalski napad na CKIS, napad z bojnimi brezpilotnimi letalniki na CKIS, prelet CKIS z izvidniškimi brezpilotnimi sistemi idr.).
- Usposabljanje/urjenje je treba načrtovati in izvajati tako, da so pripadniki čim bolj aktivni udeleženci (manj razlage in več praktičnih taktičnih postopkov).
- Med usposabljanjem/urjenjem je treba ustvarjati vzdušje pripadnosti enoti in skrbeti za odnose v vojaških kolektivih, ki ohranjajo dostojanstvo vojaka.
- Razvijati je treba samodisciplino vojakov med usposabljanjem/urjenjem po stopnjah, od začetka do stopnje, ko pripadniki pokažejo pripravljenost, da sprejmejo odgovornost za svoja dejanja.

- Razvijati je treba zdravo tekmovalnost pri usposabljanju/urjenju praktičnih postopkov, ki pravzaprav predstavlja najučinkovitejšo metodo urjenja (individualna v začetni fazi in skupinska v nadaljevanju).
- Iz iste ČZV uporabiti sile za posnemanje sovražnika (angl. *opposing forces* – OPFOR), saj se pridobijo izkušnje pri taktični postavitvi posameznih postaj za zvezo v CKIS in poveljniških mest (PM).
- Izvajanje hitrih premikov in postopkov pri napadu iz zraka ali artilerije.
- Izvajanje postopkov pri premeščanju poveljniškega mesta na naslednje poveljniško mesto (NPM).

4.3 Načrtovanje, priprave, vodenje in izvajanje usposabljanja ter odgovornost poveljnikov

Na podlagi 37. in 44. člena zakona o obrambi imajo posamezne ravni vodenja in poveljevanja v Slovenski vojski, kot so Generalštab Slovenske vojske, Poveljstvo sil Slovenske vojske, brigade, bataljoni ter čete, pri načrtovanju, organiziranju, pripravi, izvajanju in nadzoru usposabljanja vsak svoje konkretne obveznosti in pristojnosti.

Poveljnik brigade je odgovoren za usposobljenost svojega poveljstva in brigade. Pri tem:

- S predpisanimi akti poveljevanja usmerja in organizira usposabljanje vojakov, podčastnikov, častnikov, poveljstev in enot brigade.
- Organizira in izvaja usposabljanje poveljstva brigade.
- Spremlja usposabljanje in preverja, ocenjuje in analizira usposobljenost poveljstva in vojakov, podčastnikov, častnikov, poveljstev in podrejenih enot brigade.
- Nadzira usposabljanje v poveljstvih in enotah znotraj brigade.
- Načrtuje, organizira in vodi taktične vaje podrejenih enot ter izvaja preverjanje bojne pripravljenosti.
- V svoji pristojnosti skrbi za kadrovsko in materialno popolnjenost enot.
- Usmerja, nadzira in sodeluje v splošnih in specialističnih skupinskih pripravah pripadnikov podrejenih enot.
- Najmanj enkrat mesečno mu podrejeni poveljniki poročajo o stanju usposobljenosti v enotah.
- Enkrat letno izvede celovito analizo usposobljenosti ter izdela in posreduje poročilo poveljniku sil Slovenske vojske.

Poveljnik bataljona je odgovoren za usposobljenost svojega poveljstva in bataljona. Pri tem:

- Izdeluje terminsko-tematske mesečne načrte.
- Načrtuje, organizira, vodi in neposredno izvaja skupinske priprave podčastnikov in častnikov ter enot bataljona za usposabljanje.
- Vodi bataljonske vaje.
- V vseh podrejenih enotah izvaja nadzor nad usposabljanjem.
- Pripravlja poročila o usposobljenosti pripadnikov in poroča nadrejeni enoti.

Poveljnik čete je odgovoren za usposobljenost podrejenih častnikov in podčastnikov v četi. Pri tem:

- Pozna načrt in program usposabljanja čete skladno s poslovnim načrtom.
- Pozna navodila/pravilnike, norme in merila, ki se nanašajo na usposabljanje vseh pripadnikov znotraj čete.
- S pomočjo poveljnikov vodov pripravi mesečni načrt izobraževanja in usposabljanja na ravni voda.
- Je osnovni organizator usposabljanja v svoji enoti.
- Vodi usposabljanje iz zahtevnejših osnovnih in specialističnih skupinskih vsebin.
- Načrtuje, organizira in izvaja skupinske priprave podrejenih poveljnikov za usposabljanje vojakov.
- Nadzira poteke usposabljanj v četi.
- Izvaja mesečne analize usposobljenosti vojakov in vodi predpisano evidenco o usposobljenosti.

Vsak izvajalec usposabljanja se ustrezno pripravi pred izvedbo. To so običajno častniki ali podčastniki, ki imajo individualne priprave in za to potrebujejo čas. Pri tem si pomagajo z navodili, priročniki, vojaškostrokovno in drugo literaturo. Prav tako ne smejo pozabiti na oskrbo, torej na ustrezna sredstva, ki so nujna za izvedbo usposabljanja. Sredstva so tehnično brezhibna in kompletna.

Kadar omenjamo komunikacijska sredstva in sredstva informacijske tehnologije, imajo ta na usposabljanje izredni vpliv, predvsem zaradi tehnološkega razvoja. V zadnjem obdobju sta si ta dva pojma vedno bližje, saj se komunikacijska sredstva vse bolj dopolnjujejo z informacijskimi sistemi: »Nekoč radijska naprava s priključenim računalnikom, v prihodnosti računalnik s komunikacijsko napravo.« Oblika usposabljanja v ČZV se prilagodi glede na dejavnike in čas, ki je na voljo.

Vključevanje novih komunikacijsko-informacijskih sistemov je nujno za razvoj Slovenske vojske, saj je od tega odvisna povezljivost z drugimi članicami zavezništva (Nato in EU). Usposabljanje z novimi sredstvi, ki jih bomo uporabili na bojišču, je prav tako nujno. Učne metode (razlaga, demonstracija, urjenje, razgovor itn.) in učne oblike dela (frontalna, skupinska, individualna, v dvojicah itn.) specialističnega usposabljanja ostajajo vedno enake, ne glede na to, katera sredstva uporabljamo. Pridobljeno znanje je temelj za pridobivanje nadaljnjih kolektivnih specialističnih veščin. Seveda nikakor ne smemo zanemariti človeških virov (vezistov in informatikov). Brez njihovega znanja še tako dobro in specialno sredstvo ne bo delovalo.

Vezisti sodelujejo na najrazličnejših vajah. Letno se v sklopu zavezništva načrtuje vsaj ena vaja na mednarodni ravni. Pri tem uporabijo znanje, ki so ga pridobili na usposabljanjih, ga individualno nadgrajujejo in izpopolnjujejo. Urijo in izboljšujejo kolektivno znanje iz taktično-tehničnih postopkov in dvigujejo raven povezljivosti. Primer takega usposabljanja prikazuje slika 7.

Slika 7: Vaje v sklopu zavezništva (vir: arhiv ČZV)

4.4 Model metodologije priprave Čete za zveze za bojevanje

Za lažje predstavljanje predloga usposabljanja/urjenja ČZV in za doseg operativne pripravljenosti za bojno delovanje na združeni taktični ravni je v nadaljevanju predstavljen **diagram poteka – model metodologije usposabljanja** (slika 8).

Slika 8: Diagram poteka – model metodologije usposabljanja (vir: avtor, 2021)

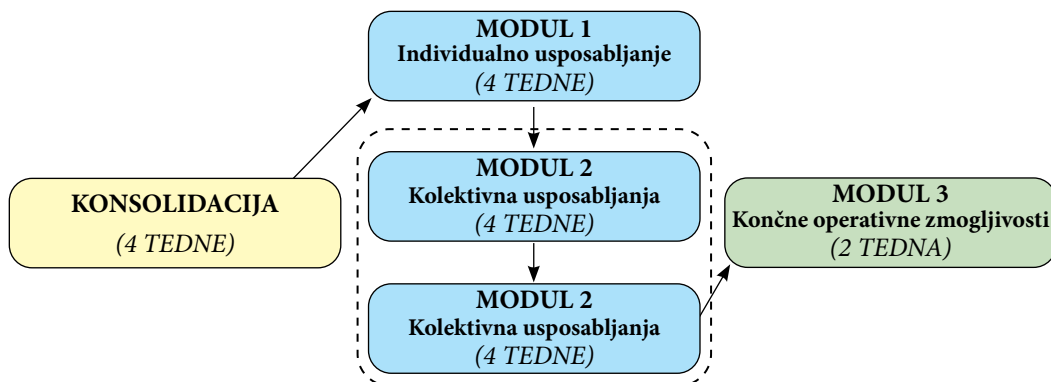
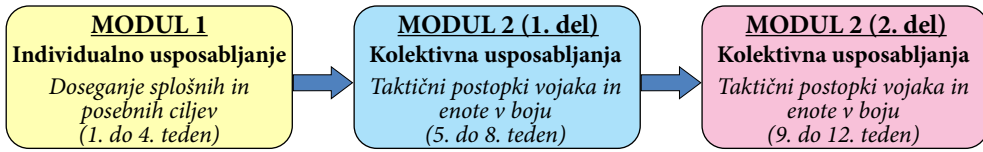

Diagram poteka je pripravljen z metodo abdukcije, hipotetično-deduktivne metode analize metodologije, ambigvitete in na podlagi učenja iz izkušenj.

V nadaljevanju je dodan načrt usposabljanja Čete za zveze oziroma modula zvez na združeni taktični ravni za boj, ki je sestavljen modularno. Prvi del je konsolidacija in traja štiri tedne. Drugi del se deli na tri faze usposabljanja in je skupno dolg dvanajst tednov. Vsaka faza traja štiri tedne. Tretji del je preverjanje enote (doseganje končnih operativnih zmogljivosti) in traja dva tedna.

Slika 9: Diagram poteka drugega modula (vir: avtor, 2021)

V konsolidaciji se ČZV pripravlja na usposabljanje, da bi dosegla začetno operativno zmogljivost. Popolnjuje se s kadri in materialno-tehničnimi sredstvi. Prav tako se pregleduje in pripravlja bojna dokumentacija. V zadnjem tednu konsolidacije sta postroj enote in določitev začetnih operativnih zmogljivosti.

Drugi del je najpomembnejši, saj obsega celotni cikel usposabljanja. Prvi štirje tedni so namenjeni za individualno usposabljanje. Usposabljanje poteka na podlagi specialističnih individualnih veščin za zveze in informatiko na prvi ravni. Drugi štirje tedni so namenjeni kolektivnemu usposabljanju na ravni skupine in oddelka, zadnji štirje tedni pa na ravni voda (modula) in čete. V celotnem ciklu usposabljanja je nujno, da častniki, podčastniki in vojaki upoštevajo prav vse splošne in posebne cilje usposabljanja ter zahteve in načela usposabljanja.

Tretji del (modul 3) obsega preverjanje čete (ali modula za BBSk) in traja dva tedna. V prvem tednu se izvede priprava na preverjanje, v drugem tednu se enota preveri. Po uspešno opravljenem preverjanju enota doseže končne operativne zmogljivosti (KOZ) in je pripravljena za bojno delovanje v okviru podpore poveljevanja in kontrole skladno s poslanstvom enote. Preverjanje se izvede v sklopu vaje poveljstva brigade ali BBSk. Norme in merila za doseganje KOZ predpiše in preveri nadrejena enota oziroma enota, s katero je ČZV v poveljniškem razmerju operativnega poveljevanja (OPCOM).

4.5 Načrt usposabljanja Čete za zveze oziroma modula zvez na združeni taktični ravni za boj

Načrt je izdelan v obliki razpredelnice. V nadaljevanju je predstavljen le del razpredelnice, kot vzorec. Celotna razpredelnica je na voljo v zaključni nalogi Razvoj metodologije priprave čete zvez za bojevanje na združeni taktični ravni (Kralj, 2021).

Trenutna metodologija usposabljanja ne predstavlja možnosti priprave ČZV za bojno delovanje, saj ne predvideva povečevanja vojne sestave vojske, elementov inženirske zagotovitve delovanja, taktično-tehničnega delovanja v razmerah elektronskega in kibernetkega bojevanja ter vključevanja oborožitvenih sistemov sodobnega bojišča.

Da bi v ČZV dosegali boljšo pripravljenost za bojna delovanja, nam v anketi potrdi peta trditev (slika 5). Anketirani menijo, da bi **bilo treba v celoti prenoviti metodologijo usposabljanja** in dati **večji poudarek na usposabljanje za bojna delovanja**. S predlaganim modelom metodologije usposabljanja in urjenja lahko povečamo delež pripravljenosti ČZV za podporo poveljevanja in kontrole enot v miru in vojni, v nacionalnih silah in zavezništvu.

Razpredelnica 2: Načrt usposabljanja Čete za zveze oz. modula zvez (vir: avtor, 2021)

<u>KONSOLIDACIJA</u>		
ČAS	DEJAVNOST	OPOMBA
1. TEDEN	<ul style="list-style-type: none"> – Pregled vseh ključnih dokumentov nadrejene enote s strani poveljniškega kadra čete/modula. – Pregled potrjene kadrovske liste čete/modula in mogoča popolnitev. – Pregled potrjene materialne formacije čete/modula. – Seznanitev vseh trenutno potrjenih pripadnikov z nalogo in potekom usposabljanja. – Pregled opreme na osebni zadolžitvi na ravni vsakega posameznika. – Pregled materialno-tehničnih sredstev (radijski sistemi, radijske naprave, strežniki, delovne postaje idr.) kot skupinske opreme. – Priprava zahtevkov za morebitna popravila materialno-tehničnih sredstev. 	<p>Ob predpostavki, da so poveljujoči kader in podrejeni čete/modula potrjeni na kadrovskem seznamu.</p>
2. TEDEN	...	

<u>Modul 1 – INDIVIDUALNO USPOSABLJANJE</u> <u>Doseganje splošnih in posebnih ciljev (1.–4. teden)</u>		
ČAS	DEJAVNOST	OPOMBA
1. TEDEN	<ul style="list-style-type: none"> – Usposabljanje/urjenje iz splošnih individualnih veščin in izvedba streljanja. – Usposabljanje iz specialističnih individualnih veščin skladno s seznamom specialističnih veščin za zveze in informatiko – I. nivo (ZVE-1-09-001 do ZVE-1-09-012 in SLU-1-09-001 do SLU-1-09-006). 	<p>Predpostavlja se, da imajo že vsi pripadniki na kadrovskem seznamu ustrezno vojaško evidenčno dolžnost (VED).</p>
2. TEDEN	...	

5 Sklep

Pripadniki ČZV v anketi ocenjujejo, da so dovolj dobro pripravljene za opravljanje specialističnih nalog. Večina meni, da ima ustrezna individualna in kolektivna specialistična znanja, da lahko samostojno deluje v nacionalnem in mednarodnem okolju.

Opravljen je bila analiza trenutno uporabljene metodologije (leto 2021) usposabljanja/urjenja in je opisana v raziskovalnem delu. To metodologijo uporabljajo pripadniki ČZV pri usposabljanju/urjenju v izvajanju taktično-tehničnih postopkov.

Anketiranci menijo, da bi bilo treba trenutno metodologijo specialističnega kolektivnega usposabljanja nekoliko spremeniti, saj jo pripadniki ČZV le delno podpirajo (84,3 %). 15,7 % pripadnikov trenutno uporabljene metodologije usposabljanja ne podpira.

Analiza je pokazala, da ČZV s predpisano obliko individualnega in kolektivnega specialističnega usposabljanja ob ustrezni zagotovitvi delovanja in veljavni metodologiji v celoti uresničuje svoje poslanstvo v miru, kar se kaže tudi v letni oceni celotne pripravljenosti SV, ki se prenese v poročilu vrhovnemu poveljniku RS. V tem poročilu za leto 2019 je med drugim zapisano, da se stanje na področju pripravljenosti za delovanje v miru sicer izboljšuje, vendar pa SV ni uspelo napredovati na področju pripravljenosti za delovanje v vojni zaradi premajhne popolnjenosti in zastarele vojaške tehnike. Zadnji del lahko vsekakor povežemo z analizo in razvito metodologijo, opisano v tem prispevku.

V raziskavi je bilo ugotovljeno, da je enota zmožna izvajati podporo PINK na območju odgovornosti brigade ali bataljonske bojne skupine v sodelovanju s koalicijskimi silami. Prav tako je bilo ugotovljeno, da s specialističnimi kolektivnimi usposabljanji/urjenji sicer dosegamo zadostno raven usposobljenosti in izurjenosti enote za izpolnjevanje poslanstva, vendar če želimo povečati delež pripravljenosti trenutnih nacionalnih sil za delovanje v vojni, je glede na nepredvidljivo varnostno okolje treba spremeniti metodologijo usposabljanja oziroma jo prilagoditi sodobnemu bojišču.

Z upoštevanjem poslanstva ČZV in pri povečevanju vojne sestave vojske je v poglavju 4 predstavljen razvoj metodologije priprave ČZV za bojevanje na združeni taktični ravni, ki podpira naučene lekcije in izkušnje ob upoštevanju veljavnih aktov. S predlagano metodologijo dosegamo zadostno raven bojne pripravljenosti nacionalnih sil in izpolnjujemo enega izmed meril po metodi DOTMLPFI – usposabljanje (angl. *training*) zmogljivosti izvajanja podpore poveljevanja in kontrole na območju odgovornosti brigade, pa tudi v sodelovanju s koalicijskimi silami (Nato in EU) na območju interesa Evrope.

Predlagana metodologija traja skupaj 18 tednov. To je tudi smiselno, saj je usposabljanju na vojaških komunikacijsko-informacijskih sistemih v podporo poveljevanja in kontrole z eksponentnim tehnološkim razvojem treba dati večji poudarek. To pomeni, da pogodbeni rezervisti ob vpoklicu (do doseganja KOZ) ostanejo najmanj toliko časa na usposabljanju. Načrtovanje usposabljanja te vrste je pomembno tudi za novo zaposlene pripadnike ČZV (treba je upoštevati časovni okvir). S povečanjem vojne sestave je nujno povečevati tudi količino in vrsto sredstev v enoti.

Predlog spremenjene metodologije ni popoln. Usposabljanje po tej metodologiji je odvisno od veliko elementov, ki jih je treba združevati prav na združeni taktični ravni brigade. Predlog je primeren tudi za druge rodove in službe, kjer bi lahko na podlagi taktične brigadne vaje združeno izvajali taktične postopke. Operativnost in zmogljivost bojnih enot sta odvisni prav od tehnikov, ki sredstva primerno pripravijo in naučijo uporabnika ravnati z njimi.

6 Literatura in viri

1. Zakon o obrambi. Uradni list RS, št. 103/04 – uradno prečiščeno besedilo 1.
2. Zakon o službi v Slovenski vojski. Uradni list RS, št. 68/07.
3. Furlan, B., idr., 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.

4. Kramar M., Cugmas A., 2019. *Vojaška didaktika*. Ljubljana: CVŠ.
5. Šimat, D., Mlakar, R., idr., 2009. *Taktični postopki voda zvez* [Videoposnetek]. Poljče: Ministrstvo za obrambo, Služba za odnose z javnostmi, Oddelek za multimedije.
6. Kralj, A., 2021. *Razvoj metodologije priprave čete zvez za bojevanje na združeni taktični ravni*. Zaključna naloga. Maribor: Poveljniško-štabna šola.
7. AJP-6, 2018. *Allied Joint Doctrine for Communication and Information Systems*.
8. *Priročnik za usposabljanje poveljstev in enot Slovenske vojske*, 2011. Ljubljana: GŠSV.
9. *Merila in metode za ocenjevanje usposobljenosti poveljstev in enot vod za zveze*. Dokument SV, 2013. Ljubljana: GŠSV.
10. *Načrt in program usposabljanja vojakov in kandidatov za podčastnike vojnih enot rodu zračne obrambe, vojakov rodu zvez ter enot zvez in zračne obrambe*, 1997. Ljubljana: MO RS, Uprava za razvoj.
11. Unger, M., idr., 2019. *Pravila za štabno delo*. Ljubljana: GŠSV.
12. Šimat, D., 2012. *Vojaško strokovno specialistično izobraževanje in usposabljanje rodu zvez in službe informatike danes*. *Revija Modri*.
13. EKIS, 2014. *Katalog specialističnih veščin zveze/komuniciranje in informatike nivo 1-3 z metodami in merili za ocenjevanje usposobljenosti posameznika*, št. 603-77/2014-225. Dokument SV.
14. *Elaborat TU VZV*, 2013. Dokument SV.